

Maritime Tourism Management with Economic Assessment of Coastal and Maritime Tourism Facilities in the Caspian Sea

Ahmadreza Shahpouri¹

Abstract

purpose:

The purpose of this study is to measure the tourists' preferences for rating the features of beaches and maritime tourism resorts in two cities of Mazandaran province.

Method :

The statistical population of this applied and descriptive study were 1040 randomly selected tourists in spring and summer of the year 2018, 640 in Ramsar and 400 in Nowshahr. The data analyses were done by the method of conditional logit regression with the application of the Nlogit 4 and Stata 15 software.

Findings:

Results showed various features with different orders for the two cities. That is, while the attributes of improvement of sanitation, recreational facilities, security, the existence of expert tour guides and tourism expenses were the priorities in descending order for Ramsar tourist resort, beach landscapes, the improvement of sanitary and welfare facilities, safety and security of the beach and sea were among the priorities of tourists in Nowshahr.

Conclusion:

Based on the results of this study, 25% improvement of the beach and sea landscape, 50% improvement of welfare and sanitary facilities, and 50% improvement of recreational facilities can form a desirable model of tourist resort for these two cities in comparison with the present condition of them.

Keywords: Job Creation, Conditional Logit, Choice Experiment, Tourism attributes, Caspian Sea

¹.PhD, Agricultural Economics, Sari Agricultural Sciences and Natural Resources University, Iran

Corresponding Author: Ahmadreza Shahpouri

Email: Ahmadreza.fm@gmail.com

Received: April, 6, 2021; Accepted: June, 22, 2021

مدیریت گردشگری دریامحور با ارزش گذاری اقتصادی امکانات گردشگری ساحلی و

دریایی مازندران

احمدرضا شاهپوری^۱

چکیده

هدف: مطالعه حاضر با هدف سنجش ترجیحات گردشگران برای ارزش گذاری ویژگی‌های گردشگری ساحلی و دریایی در شهرهای منتخب استان مازندران انجام شد.

روش: از نظر هدف کاربردی و از ماهیت توصیفی - پیمایشی است. نمونه آماری شامل ۶۴۰ نفر از گردشگران سواحل رامسر و ۴۰۰ نفر گردشگر در ساحل سیتراي نوشهر بودند. حجم نمونه بر مبنای روش مختص نمونه‌گیری در آزمون انتخاب بود که به صورت نمونه‌گیری تصادفی در بهار و تابستان ۱۳۹۷ انتخاب شدند. برای تحلیل داده‌ها از برآورد رگرسیون لاجیت شرطی در مدل آزمون انتخاب به کمک نرم افزارهای 4 Nlogit و Stata 15 استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از تحلیل برآورد رگرسیون لاجیت شرطی نشان داد که به ترتیب ویژگی‌های چشم انداز ساحل و دریا، امکانات بهداشتی و رفاهی، امنیت ساحل و دریا، امکانات خدماتی و تفریحی، اشتغال نیروهای متخصص گردشگری و در آخر هزینه گردشگری در اولویت یک تا شش برای گردشگران سواحل رامسر و ویژگی‌های چشم انداز ساحل، بهبود امکانات بهداشتی-رفاهی و ویژگی ایمنی و امنیت ساحل و دریا، برای گردشگران ساحل سیتراي نوشهر مطلوبیت داشت.

نتیجه‌گیری: بهبود چشم انداز ساحل و دریا با ۲۵ درصد، امکانات بهداشتی و رفاهی با ۵۰ درصد و امکانات خدماتی و تفریحی نیز با ۵۰ درصد بهبود نسبت به وضعیت فعلی به عنوان الگوی گردشگری مطلوب برای گردشگران و قابل دسترس برای سرمایه‌گذاران است.

واژگان کلیدی: اشتغال گردشگری، لاجیت شرطی، آزمون انتخاب، گردشگری ساحلی، دریای کاسپین

۱. دکترای تخصصی، اقتصاد کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، ایران.

نویسنده مسئول مقاله: احمدرضا شاهپوری

ایمیل نویسنده مسئول: Ahmadreza.fm@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۱۷؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۰۱

مقدمه

گردشگری از نظر اقتصادی سبب ایجاد اشتغال، کاهش بیکاری و افزایش درآمد است. در سال ۲۰۱۴ صنعت گردشگری پس از صنایع نفت و خودروسازی به سومین صنعت درآمدزای جهان تبدیل شد و به طوری که گردشگری در انواع مختلف خود معادل ۷/۶ تریلیون دلار نزدیک به ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را در سال ۲۰۱۴ تشکیل داده است و این صنعت، ۲۷۷ میلیون شغل در جهان ایجاد کرده است، یعنی تقریباً به ازای هر ۱۱ شغل، یک شغل مربوط به بخش سفر و گردشگری است (شورای جهانی سفر و گردشگری، ۲۰۱۸).

همچنین بر طبق آخرین آمار شورای جهانی سفر و گردشگری در سال ۲۰۱۷، ۷۷/۵ درصد (معادل ۴/۲ تریلیون دلار) از کل سفرهای جهان به سفرهای تفریحی و گردشگری اختصاص داشت و در حدود ۲۲/۵ درصد از سفرها نیز به منظور امور تجاری صورت گرفته است. در این میان، تنها ۲۷/۳ درصد از سفرها خارجی بوده و در مقابل ۷۲/۷ درصد از سفرها، به سفرهای داخلی اختصاص داشته است. در جدول ۱ رده بندی چند کشور منتخب گردشگری را در سال ۲۰۱۷ به همراه ایران بر اساس آخرین آمار شورای جهانی سفر و گردشگری نشان داده شده است. بر این اساس ایالات متحده، چین و آلمان در رتبه های برتر این صنعت قرار دارند و ایران در رتبه ۳۵ جهان از ۱۸۵ کشور قرار گرفته است (WTTC, 2018).

جدول ۱. سهم گردشگری در تولید ناخالص داخلی ۵ کشور برتر به همراه ایران در سال ۲۰۱۷

رتبه جهانی	کشور	سهم گردشگری در GDP میلیارد دلار
۱	ایالات متحده	۱ هزار ۵۰۱
۲	چین	۱ هزار ۳۴۹
۳	آلمان	۳۹۵
۴	ژاپن	۳۳۱
۵	بریتانیا	۲۶۶
۳۵	ایران	۳۰/۷۴۷
-	جهان	۸ هزار ۲۷۲

منبع: World Travel & Tourism Council, 2017

در بخش گردشگری داخلی، براساس آمارنامه بخش گردشگری وابسته به مرکز آمار ایران که در سال ۱۳۹۶ منتشر شده است، در بین سه استان نوار ساحلی دریای مازندران، مشخص است که استان مازندران بیشترین اقبال را از لحاظ جذب انواع گردشگر دارد. این امر با توجه به وجود ۵ محور جاده ورودی به استان، خط راه آهن و سه فرودگاه، دور از انتظار نیست. این در حالی است که حدود ۷۰ درصد هدف سفرهای گردشگران به استانهای ساحلی شمال کشور

خصوصاً استان مازندران، بازدید و تفریح در سواحل و دریای مازندران عنوان شده است (اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان مازندران، ۱۳۹۵).

با توجه به اینکه دریای مازندران، بزرگ‌ترین دریاچه جهان است که در مرز بین آسیا و اروپا با طول خط ساحلی^۱ ۹۰۰ کیلومتر (نزدیک به ۱۴ درصد) از آستارا تا رود اترک جزء سواحل ایران است (راسخی، ۱۳۹۱) و استان مازندران، با دارا بودن ۳۳۵ کیلومتر (۳۷/۲ درصد) از ساحل دریای مازندران، به عنوان استانی که بیشترین خط ساحلی را در سواحل شمالی ایران به خود اختصاص داده است، منبعی سرشار از فعالیت‌های تفریحی برای گردشگران است. (آمارنامه گردشگری مرکز آمار ایران، ۱۳۹۶). به همین دلیل و با توجه به اقبال گردشگران به استان مازندران و شهرستان نوشهر، سواحل این شهر عنوان پایلوت گردشگری ساحلی و دریایی در این مطالعه در نظر گرفته شد.

با توجه به مطالب ذکر شده و سهم گردشگری در اشتغالزایی و ایجاد درآمد و با توجه به پتانسیل ایران در برخورداری از ساحل و دریا، داشتن برنامه و الگوی جذب گردشگر در این زمینه، ضروری و حائز اهمیت است که این موضوع از اهداف این مطالعه است. با شناخت ظرفیت‌های بالقوه استان مازندران در صنعت گردشگری ساحلی، با جذب و اختصاص درست سرمایه در این بخش می‌توان اولاً رضایت بیشتر گردشگران داخلی را جلب کرد و در نتیجه در جذب بیشتر گردشگر داخلی قدم برداشت، دوماً از خروج گردشگران داخلی و به تبع خروج ارز برای تفریحات دریایی در کشورهای همسایه کاست و در نهایت به جذب گردشگران خارجی و ارزآوری از این طریق دل بست. این خود نیازمند الگو و برنامه‌ای است که پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل منطقه‌ای را برای جذب و سوق دادن بهینه سرمایه بشناساند و این ارزش‌ها و ترجیحات تفریحی و تفریحی را برای گردشگران اولویت‌بندی کند و با ارتباط دادن این دو بخش، مؤثر واقع شود.

در ایران مطالعاتی که در زمینه گردشگری انجام شده است عموماً به روش‌های دیگر صورت گرفته و صرفاً به بررسی نقاط ضعف و قوت اشاره کرده‌اند که به چندی از آن‌ها اشاره می‌شود. بحرینی و نادری در سال (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای به طراحی مدل فرآیندی کارآفرینی در حوزه گردشگری ساحلی استان بوشهر با استفاده از رویکرد تئوری بنیانی پرداختند و نتایج نشان داد که اگر کارآفرین در شرایط زمینه‌ای و محیطی مناسب قرار گیرد، می‌تواند راهبردها یا گام‌های ویژه و متنوعی را به منظور شناسایی و بهره‌برداری از فرصت در پیش گیرد که موجب پیامدهای متنوعی در دو سطح خرد و کلان می‌شود. اصغری و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای به بررسی میزان رضایتمندی گردشگران ساحلی از کیفیت خدمات تفریحی-ورزشی در نوار ساحلی دریای مازندران پرداختند و نتایج نشان داد کمبود در کمیت و کیفیت خدمات رسانی به گردشگران ساحلی، موجب کاهش مراجعات گردشگران به اینگونه فضاها خواهد شد. بنابراین ایجاد امکانات و تسهیلات متنوع در سواحل با هدف بهبود کیفیت خدمات می‌تواند منجر به بهبود زیر ساخت‌های شهری، بهبود تصویر ذهنی گردشگران ساحلی و در نهایت سبب ارتقاء سطح رضایتمندی گردشگران گردد. جلیلی و همکاران در سال (۱۳۹۶)

به تأثیر صنعت گردشگری بر رشد اقتصادی ایران پرداختند. در مقاله بیان شده است که اقتصاد در ایران به شدت وابسته به صنعت نفت بوده و بنا به این دلیل که نفت جز منابع تجدید ناپذیر بوده باید به فکر جایگزین دیگری برای ادامه و بهبود روند اقتصاد کشور بود. در کشورهای توسعه یافته صنعت گردشگری به عنوان پایه و اساس اقتصاد کشورها قرار گرفته و در بیشتر کشورهای در حال توسعه با ایجاد زیرساخت‌های مناسب در جهت رسیدن به این هدف هستند ولی بدون شناخت صنعت گردشگری و ویژگی‌های این صنعت رسیدن به روند اقتصادی مناسب غیرممکن خواهد بود. احمدپور و همکاران در سال (۱۳۹۵) به بررسی شاخص‌های گردشگری دریایی در استان‌های ساحلی ایران به روش توصیفی-تحلیلی و تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش SAW^۱ و جهت وزن دهی به شاخص‌ها از روش تحلیل شبکه‌ای^۲ پرداختند. نتایج نشان داد که استان هرمزگان با بیشترین سطح برخورداری از شاخص‌های گردشگری دریایی، نسبت به سایر استان‌ها در وضعیت مطلوب تری قرار دارد. پس از آن به ترتیب خوزستان، مازندران، بوشهر، گیلان، سیستان و بلوچستان و در نهایت استان گلستان رتبه‌های دوم تا هفتم را از لحاظ برخورداری از شاخص‌های گردشگری دریایی دارا می‌باشند.

کمائی‌زاده و رضایی (۱۳۹۴)، مطالعه‌ای تحت عنوان «تعیین استراتژی بهینه برای توسعه گردشگری دریایی با استفاده از رهیافت تلفیقی (آسوات-شبکه‌ای^۳)» در جزیره کیش انجام دادند. بر اساس نتایج تحقیق، مناسب‌ترین استراتژی برای توسعه گردشگری دریایی جزیره کیش، استراتژی بهره‌مندی از توان سیاسی و مدیریتی جهت هماهنگی سازمان‌های مرتبط با گردشگری دریایی، توسعه حمل و نقل دریایی جهت کسب درآمد ارزی و استفاده از توان سرمایه‌گذاری جهت تأمین امکانات رفاهی مناسب برای گردشگران مطرح است. مؤمنی و داوده (۱۳۹۲)، به ارائه الگوی تأثیر ادراک گردشگران بر توسعه گردشگری نواحی ساحلی رودخانه کارون با استفاده از مطالعات میدانی و تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها جهت توسعه گردشگری در نواحی ساحلی کارون پرداخته‌اند. این پژوهش از نوع بنیادی با رویکرد تفهیمی و تفسیری بوده است. نتایج به دست آمده از پژوهش کارون نشان داد که محیط گردشگری ساحلی بر پایه ادراک گردشگران به صورت عوامل مشخصی قابل شناسایی است.

در مطالعات خارجی، ارزشگذاری ترجیحات گردشگری طبیعی و محیط زیستی با ابزارهای اقتصادی رشد داشته است، که در ادامه به مطالعاتی که اخیراً در ارتباط با ادبیات مطالعه حاضر انجام شده اشاره می‌شود. جورجیو^۵ و همکاران (۲۰۱۸) از نگاه مدیریتی به مقوله گردشگری ساحلی و دریایی در مطالعه خود با عنوان «اهمیت گردشگری ساحلی و ترجیحات کاربران ساحل: معیارهای «پنج عاملی^۶» و معانی مدیریت مرتبط آن» پرداختند. آنان به طور کلی نشان دادند

1. Simple Additive-Weighting method
2. Analytic Network Process
3. Strength Weakness Opportunity Threat
4. Analytic Network Process
5. Giorgio
6. Big Fives

که در ساحل مدیترانه^۱ و در منطقه کارائیب^۲، گردشگران برای شنا و گرفتن آفتاب به ساحل می‌آیند، بنابراین آن‌ها بیشتر علاقمند به کیفیت آب و فضای باز ساحلی هستند. ولی در انگلستان علاقه بیشتری به مناظر دارند، بنابراین مدیریت مؤثر ساحل شامل شناختن ترجیحات و اولویت‌های مشتریان می‌شود.

ژانگ^۳ و همکاران، (۲۰۱۷) ناهمگنی ترجیحات ماهیگیران تفریحی را برای ویژگی‌های کیفیت آب دریاچه اروی به کمک آزمون انتخاب گسسته بررسی کردند. نتایج نشان داد که برخی از ماهیگیران ترجیحات قویتری برای کاهش اثرات جلبک‌های دریایی مضر^۴ بر کیفیت آب دارند و برای اندازه‌گیری اثرات رفاهی این تفاوت‌ها مهم است. همچنین افراد نمونه مورد مطالعه، (ماهیگیران) حاضر به پرداخت ۸ تا ۱۱ بیشتر در هر سفر برای یک کیلومتر کمتر قایقرانی از طریق مسیرهای پوشیده شده از جلبک‌های مضر برای رسیدن به سایت ماهیگیری هستند. پرایاگا^۵ (۲۰۱۶) به برآورد ارزش تفریحی ساحل برای مردم محلی در کوئینزلند^۶ استرالیا با استفاده از مدل‌های محدود مختلط^۷ در قالب رگرسیون کلاس پنهان پرداخت. نتایج نشان می‌دهد که تفاوت در ارزش‌ها برای استفاده ساحل در میان مردم محلی بسته به الگوهای سفر خودشان دارد. این اطلاعات در هنگام ارزیابی گزینه‌های سیاستی مرتبط با مدیریت و حفاظت از ساحل ضروری است. همچنین شرکت در سه فعالیت شنا، بساط پیک نیک و ماهیگیری در دو کلاس متفاوت بوده است، در حالی که پیاده‌روی، قایقرانی و کمپینگ در هر دو کلاس نتایج مشترکی داشته است. کرسی و همکاران (۲۰۱۵) مطالعه تحت عنوان ارزشگذاری خدمات اکوسیستمی ساحلی و دریایی در منطقه سنت وینست^۸ و مناطق حفاظت شده دریایی به روش آزمایش انتخاب و مدل رگرسیونی لاجیت با پارامترهای تصادفی انجام دادند. این مطالعه به روش مذکور، محاسبه تمایل به پرداخت برای ویژگی‌های یاد شده نشان داد که چگونه ارزشگذاری اقتصادی خدمات اکوسیستم دریایی ممکن است برای طراحی و هدف قرار دادن سیاست‌های حفاظت دریایی و به حداکثر رساندن مزایای رفاهی مورد استفاده قرار گیرد.

روش پژوهش

در این مطالعه برای ارائه الگوی گردشگری دریایی با اهداف درآمدزایی، از روش آزمون انتخاب^۹ و مدل‌های رگرسیونی پیشرفته گسسته برای کمی‌سازی ترجیحات مولفه‌های (ویژگی‌های) مختلف طراحی الگوی گردشگری دریایی استفاده می‌شود. در روش آزمون انتخاب، از گردشگران خواسته می‌شود که از بین کالاها و پیامدهای فرضی رقابتی که در پرسشنامه توصیف شده‌اند، انتخاب نمایند. کالاها یا پیامد فرضی مجموعه‌ای از ویژگی‌ها هستند، که هر کدام می‌تواند

1. Mediterranean

2. The Caribbean

3. Zhang

4. harmful algal bloom (HAB)

5. Prayaga

6. Queensland

7. Finite Mixture Models

8. Saint Vincent

9. Choice Experiment

دارای تعدادی سطح باشد و این سطوح در هر سناریو متفاوت می‌باشند (پن^۱، ۲۰۱۳، ص. ۲۸). در تئوری لانکستر فرض بر این است که گردشگران به دلیل تغییرات در روش مدیریتی توصیه شده توسط قرارداد پرداخت برای خدمات گردشگری اجرا شده توسط دولت یا بخش خصوصی، با کاهش مطلوبیت مواجه می‌شوند؛ و پرداخت آنان با افزایش مطلوبیت همراه است. همچنین فرض می‌شود که یک گردشگر یک قرارداد را انتخاب می‌کند؛ اگر مطلوبیت خالص حاصل از آن انتخاب، بیشتر از هر قرارداد و یا هر گزینه رقابتی باشد. بر اساس نظریه مطلوبیت تصادفی، احتمال اینکه یک گردشگر یک انتخاب خاص را شکل دهد زمانی است که مطلوبیت آن انتخاب افزایش یابد. مطلوبیت کلی به دست آمده از یک قرارداد به عنوان یک تابع مطلوبیت به شکل رابطه (۱) بیان می‌شود (پن، ۲۰۱۳، ص. ۲۸):

$$U_i(P_h) = U(Z_h; X_i) \quad (1)$$

که در آن h ، P_h ، U_i امین سناریوی برنامه پرداخت برای خدمات اکوسیستم است، $U_i(P_h)$ مطلوبیت مشتق شده از آن سناریو است، Z_h یک بردار از صفات (از جمله پرداخت) است که برنامه P_h را تشکیل می‌دهند و X_i برداری از ویژگی‌های گردشگر i ام است (پن، ۲۰۱۳، ص. ۲۹). فرض می‌شود مطلوبیت یک تابع سود ایجاد شده توسط گردشگر است که به نوبه خود تابعی از ماهیت برنامه (ph) می‌باشد. این تابع مطلوبیت دارای یک تابع مطلوبیت غیر مستقیم $v_i(ph)$ است که دارای یک جزء سیستماتیک قابل مشاهده $v(ph)$ و یک جزء غیر قابل مشاهده تصادفی η_{ih} می‌باشد (هانلی و همکاران، ۲۰۰۵):

$$V_i(P_h) = v(P_h) + \varepsilon_{ih} \quad (2)$$

در آزمون انتخاب از انواع مدل‌های رگرسیونی پیشرفته با متغیر وابسته گسسته استفاده می‌شود. در اغلب مطالعات از رگرسیون لاجیت شرطی^۲ و چند جمله‌ای^۳ استفاده شده است. با فرض توزیع ویبول^۴ (گامبل) برای توزیع جملات اختلال و آزمون فرض استقلال گزینه‌های نامرتب می‌توان از تصریح مدل لاجیت شرطی (CL) به صورت رابطه (۳) بهره برد (مک‌فادن^۵، ۱۹۸۳، ص. ۲۸).

$$prob(i) = \frac{\exp^{\mu v_i}}{\sum_{i \in C} \exp^{\mu v_i}} \quad \forall i \in C_n \quad (3)$$

این معادله می‌تواند ارتباط بین احتمال انتخاب گزینه جایگزین h در مجموعه انتخاب C و مطلوبیت حاصل از آن را

1. Penn
2. Conditional Logit
3. Multinomial Logit (MNL)
4. Weibull Distribution
5. McFadden

توضیح دهد. μ پارامتر مقیاس می‌باشد که با واریانس جملات اخلاص رابطه عکس دارد و برای سادگی، یک فرض می‌شود. عمومی‌ترین فرض در مورد تابع مطلوبیت غیرمستقیم V_i این است که تابعی جدایی‌ناپذیر، جمع‌پذیر و خطی از متغیرهای توضیحی (ویژگی‌ها) می‌باشد که رابطه (۴) آن را نشان می‌دهد (هنشر و گرین، ۲۰۰۵، ص. ۳۲):

$$V_{in} = \alpha + \sum_K \beta_K X_{ki} \quad (4)$$

α ، عرض از مبدأ برای مقایسه مطلوبیت گزینه مورد نظر با مطلوبیت گزینه وضعیت کنونی است. C_n تعداد مجموعه‌های انتخاب، i تعداد مشاهدات، n نشانه گزینه n ام در مجموعه انتخاب C_n است. K ، نشان‌دهنده ویژگی‌هاست. در نهایت، مدل لاجیت شرطی به صورت رابطه (۵) تصحیح می‌شود (هنشر و گرین، ۲۰۰۵، ص. ۲۸۷):

$$P_{in} = \frac{e^{\alpha + \sum_K \beta_K X_{ki}}}{\sum_{i=1}^n e^{\alpha + \sum_K \beta_K X_{ki}}} \quad (5)$$

یک محدودیت لاجیت شرطی، وجود شرط استقلال گزینه‌های نامرتب است. برای بررسی ویژگی استقلال گزینه‌های نامرتب که در نتیجه آن، کشش‌های متقاطع بین کلیه جفت گزینه‌ها یکسان خواهد بود، آزمون هاسمن^۲ مربوطه پیشنهاد شده است (مک‌فادن، ۱۹۸۳، ص. ۳۶). توصیه شده است که الگوی لاجیت شرطی برای خاصیت استقلال گزینه‌ها باید با استفاده از آماره هاسمن-مک‌فادن برای اطمینان از عدم نقض این فرض آزمون شود که فرضیه آن به صورت زیر می‌باشد.

از آن‌جا که در مدل‌های لاجیت، امکان تفسیر مستقیم ضرایب وجود ندارد، برای مقایسه مقادیر ضرایب، از قیمت‌های ضمنی^۳ استفاده می‌شود و نرخ نهایی جانشینی بین متغیرهای محیط زیستی و متغیر بازاری (وسیله پرداخت) محاسبه خواهد شد. برای محاسبه قیمت ضمنی یا تمایل به پرداخت افراد برای ویژگی‌ها در الگوی آزمون انتخاب، منفی ضریب هر ویژگی بر ضریب ویژگی قیمت یا هزینه تقسیم خواهد شد. بدین ترتیب، تمایل به پرداخت افراد از رابطه (۶) محاسبه می‌شود. هر قدر اندازه ضریب مذکور بزرگ‌تر باشد، قیمت ضمنی بالاتر است (بارو، ۲۰۰۸، ص. ۱۲).

$$MRS = -\left(\frac{\beta_{attribute a}}{\beta_{attribute b}}\right) \quad (6)$$

در نهایت برای ارائه الگوی گردشگری با توجه به ترجیحات افراد و برآورد قیمت‌های ضمنی و تغییر در سطوح ویژگی‌ها از یک سیاست فرضی به سیاست فرضی دیگر، می‌توان مقادیر تغییر رفاه ناشی از هر سیاست فرضی را محاسبه کرد. اختلاف بحرانی هیکسین، که به آن مازاد جبرانی^۴ نیز گفته می‌شود، به صورت رابطه (۷) می‌باشد (پن، ۲۰۱۳، ص. ۳۲).

1. Hensher and Green
2. Hausman Test
3. Implicit Price
4. Compensating Surplus

$$CS = -1/\beta_{Price} [\ln(\sum_{j=1}^J \exp(V_j^1)) - \ln(\sum_{j=1}^J \exp(V_j^0))] \quad (7)$$

که در آن، V_j^1 مطلوبیت غیرمستقیم ثانویه حاصل از تغییر در سطح ویژگی و V_j^0 مطلوبیت غیرمستقیم اولیه قبل از تغییر در ویژگی است. β_{Price} ضریب قیمت یا هزینه یا مطلوبیت نهایی درآمد است. از رابطه (۷) در محاسبه سهم مولفه‌های جایگزین در ویژگی‌ها و سطوح آزمون انتخاب استفاده خواهد شد. در نهایت با اولویت‌بندی سناریوهای مختلف بر اساس مؤلفه‌هایی که گردشگران به آن‌ها رأی و نظر داده‌اند، الگوی نهایی گردشگری دریایی برای منطقه مورد نظر، طراحی و ارائه خواهد شد.

در این مطالعه جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نظر از مصاحبه حضوری و پرسشگری میدانی از گردشگران در سواحل شهر رامسر در قالب طراحی پرسشنامه تخصصی آزمون انتخاب در بهار و تابستان ۱۳۹۷ بهره گرفته شد. قبل از برآورد پارامترها با مدل‌های پیشرفته با متغیر وابسته گسسته، طراحی دقیق الگو و مجموعه‌های انتخاب براساس طرح‌های فاکتوریل متعامد^۱ از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بدین جهت شناسایی ویژگی‌ها یا همان متغیرهای جذب گردشگری دریایی و بررسی وضعیت موجود در منطقه مورد مطالعه جهت برآورده شدن اهداف مطالعه لازم خواهد بود. بدین سبب استفاده از نظر کارشناس عرصه گردشگری جهت بومی کردن موارد حاصله از مطالعات پیشین کارا است. در جدول (۲) ویژگی‌های گردشگری ساحلی و دریایی جهت طراحی مجموعه‌های انتخاب به کار گرفته شده، استخراج و با مشورت اساتید و متخصصین امر گردشگری بومی سازی گردید و در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت، آورده شده است.

جدول ۲. ویژگی‌های گردشگری ساحلی و دریایی به کار گرفته شده در مطالعه حاضر

ویژگی‌های گردشگری	شرح
چشم انداز ساحل و دریا	این ویژگی شامل وسعت طول و عرض ساحل و آزادی آن، میزان خلوص و آک شن ساحل، ایجاد فضای سبز در ساحل، زیبایی و شفافیت آب دریا، و مقدار زباله‌های موجود در ساحل
ایمنی و امنیت ساحل و دریا	شامل ایمنی شنا در آب و وجود نجات غریق، تردد وسایل موتوری (موتور سیکلت، اتومبیل، جت اسکی و قایق موتوری) در ساحل و دریا، ازدحام و شلوغی و آلودگی صوتی، امنیت انتظامی و رعایت الزامات قانونی، اخلاقی و فرهنگی ساحل و دریا
امکانات بهداشتی و رفاهی	شامل تعداد سطل زباله موجود در ساحل، امکانات دوش آب استحمام و توالت، مکان اقامت و استراحت موقت و دائم، سایبان و آلاچیق در ساحل، امکانات برای افراد معلول
اشتغال افراد متخصص گردشگری با رفتار مناسب	فراهم بودن زیرساخت‌های لازم برای اشتغال مستقیم و غیرمستقیم نیروی کار متخصص گردشگری (متصدیان) با رفتار حرفه‌ای برای جلب رضایت گردشگران
امکانات خدماتی و تفریحی	خدماتی مانند پارکینگ ساحلی، اماکن و جشنواره‌های مذهبی و فرهنگی، خدمات امدادی و درمانی و

ویژگی‌های گردشگری	شرح
	اینترنت تفریحی شامل ورزش و تفریحات ساحلی و دریایی (جت اسکی، قایق و اتوبوس دریایی، اسکله تفریحی، فوتبال
هزینه‌ی روزانه تفریحی و گردشگری در ساحل و دریا برای هر خانوار	شامل تمام هزینه‌ها از زمان ورود به ساحل و دریا تا خروج (شامل هزینه ورود، پارکینگ، تفریح ساحلی، تفریح دریایی، اقامت موقت، گشت دریایی و جت اسکی و ...)

یافته‌های پژوهش

همانطور که در شرح جدول ۲ نشان داده شده است، هر یک از ویژگی‌ها از ترکیب چند مؤلفه تشکیل شده است. کلیه معیارها براساس نظرات کارشناسان و اساتید گردشگری تعریف و در قالب جدول فوق تنظیم شده است. جدول فوق به همراه شرح آن در قالب پیش پرسشنامه به متخصصین گردشگری و همچنین گردشگران توزیع گردید. سپس وضعیت فعلی هر یک از ویژگی‌های فوق در قالب سه وضعیت بحرانی، مطلوب و عالی بر اساس نظر کارشناسان، گردشگران و همچنین بررسی وضعیت میدانی ساحل گردشگری رامسر تقسیم بندی شد. بر این اساس وضعیت هر یک از ویژگی‌های در نظر گرفته شده در سواحل رامسر بحرانی سنجیده شد. همچنین سطح فعلی هزینه روزانه گردشگری در سواحل رامسر برای یک خانوار ۴ نفره، ۶۶۰ هزار ریال در نظر گرفته شد. بر این اساس با توجه به نظر کارشناسان می‌توان تا ۵۰ درصد وضعیت فعلی هر یک از ویژگی‌ها را در صورت افزایش هزینه‌های گردشگری ساحلی و دریایی تا ۴۰ درصد نسبت به وضعیت فعلی بهبود بخشید. با این حساب برای هر ویژگی دو سطح بهبود ۲۵ و ۵۰ درصدی پیشنهاد شد و برای ویژگی هزینه گردشگری دو سطح ۸۰۰,۰۰۰ و ۹۲۵,۰۰۰ ریالی پیشنهاد شد. بنابراین برای همه ویژگی‌های سه سطح وضعیت فعلی، وضعیت مطلوب و وضعیت عالی در نظر گرفته شد. بر اساس طرح فاکتوریل کلی تعداد مجموعه‌های انتخاب برای ۶ ویژگی ۲ سطح برابر با ۶۴ خواهد بود. جهت کاهش پیچیدگی و ازدیاد تعداد مجموعه‌های انتخاب از طرح فاکتوریل متعامد بهینه برای طراحی مجموعه‌های انتخاب بهره گرفته شد. بر این اساس تعداد ۸ مجموعه انتخاب، طراحی و در قالب پرسشنامه آزمون انتخاب بین گردشگران در سواحل شهر رامسر توزیع گردید.

با توجه به اینکه در این مطالعه هر پرسشنامه شامل ۸ مجموعه انتخاب است، در سواحل شهر رامسر با ۶۴۰ گردشگر از کل جامعه گردشگران ساحلی و دریایی، و در پلاژ سیتراي نوشهر ۴۰۰ گردشگر نمونه گرفته شد. این تعداد حتی بیشتر از حداقل مقدار معنی‌داری در سطح ۱ درصد بر اساس جدول مورگان برای نمونه‌گیری با جامعه نامعلوم است. البته پس از طراحی پرسشنامه اولیه، به منظور کاهش خطا و اصلاح آن، ابتدا ۱۰ پیش پرسشنامه از گردشگران در سواحل رامسر تکمیل شد، سپس با استفاده از اطلاعات بدست آمده، پرسشنامه اصلی طراحی و در بهار و تابستان ۱۳۹۷ جمع‌آوری

گردید و با نرم افزار Nlodyt4 و Stata15 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها و نتایج

براساس اطلاعات جمع‌آوری شده در قالب پرسشنامه، ۷۲/۵ درصد گردشگران مرد و ۲۷/۵ درصد آن‌ها زن و ۸۰ درصد آن‌ها متأهل و ۲۰ درصد آن‌ها مجرد بودند. میانگین سنی گردشگران ۳۵/۸، میانگین سطح تحصیلات آنان لیسانس، و بطور میانگین تعداد افراد تحت تکفل هر گردشگر ۳/۵ نفر بوده است. گردشگران بازدید کننده از سواحل رامسر بطور میانگین ۴۳۳/۲ کیلومتر سفر کردند و میانگین هزینه روزانه هر نفر از گردشگران ساحلی و دریایی در کل سفر نزدیک به ۱ میلیون ۵۸۰ هزار ریال بوده است. همچنین هر گردشگر بطور میانگین ۳۰ میلیون ریال مخارج ماهانه و ۳۰ میلیون ۴۳۸ هزار ریال درآمد ماهانه را اعلام کرده‌اند. از طرفی گردشگران بطور میانگین ۴/۱۵ شب اقامت شبانه در رامسر داشته‌اند. از طرفی ۷۰ درصد گردشگران در ساحل رامسر در فعالیتهای عام المنفعه شرکت دارند، فقط ۱۷/۵ درصد آن‌ها در سازمان‌های مردم نهاد محیط زیستی عضو هستند و ۷۳/۷۵ درصد آنان روش فعلی درآمدزایی در سواحل رامسر و پرداخت هزینه‌های گردشگری به روش فعلی را مناسب نمی‌دانند. مهم‌ترین مقصد تفریحی گردشگران در سفر به استان مازندران، سواحل دریا با ۶۰ درصد علاقه و مهم‌ترین هدف آنان از سفر به رامسر با ۷۱ درصد سفر تفریحی نسبت به اهدافی مانند درمانی و زیارتی و دیدار اقوام بوده است. گردشگران از نظر شاخص نگرش محیط زیستی که ترکیبی از چهار متغیر مشتمل بر مطالعه مطالب محیط زیستی، مشاهده فیلم‌های محیط زیستی، علاقه به مناظر طبیعی و میزان استفاده از محصولات سازگار با محیط زیستی بود، نگرش مثبتی داشتند، بطوری که میانگین نمره ۳/۹۳ از ۵ را بدست آوردند. در نهایت گردشگران و بازدیدکنندگان ساحل رامسر ویژگی‌های ۶ گانه ذکر شده در مجموعه‌های انتخاب را اولویت‌بندی کردند. به ترتیب چشم انداز ساحل و دریا، امکانات بهداشتی و رفاهی، امنیت ساحل و دریا، امکانات خدماتی و تفریحی، اشتغال نیروهای متخصص گردشگری و در آخر هزینه گردشگری در اولویت یک تا شش برای گردشگران قرار گرفتند. قرار گرفتن هزینه گردشگری در رتبه آخر نشان از این دارد که گردشگران به شرط وجود دیگر ویژگی‌ها و بالا بودن کیفیت آن‌ها، حاضرند هزینه کنند تا به سطح بالاتری از مطلوبیت دست یابند. اما در سواحل نوشهر، براساس اطلاعات جمع‌آوری شده در قالب پرسشنامه، ۶۲ درصد گردشگران مرد و ۳۸ درصد آن‌ها زن و ۶۴ درصد آن‌ها متأهل و ۳۶ درصد آن‌ها مجرد بودند. میانگین سنی گردشگران ۳۷/۷، میانگین سطح تحصیلات آنان فوق دیپلم، و بطور میانگین تعداد افراد تحت تکفل هر گردشگر ۴/۴۸ نفر بوده است. گردشگران بازدیدکننده از سواحل نوشهر بطور میانگین ۳۳۹/۳ کیلومتر سفر کردند و میانگین هزینه روزانه هر نفر از گردشگران ساحلی و دریایی در کل سفر نزدیک به ۳ میلیون ۴۰۴ هزار ریال بوده است. همچنین هر گردشگر بطور میانگین بین ۲۰ تا ۳۰ میلیون ریال مخارج و درآمد ماهانه در زندگی را اعلام کرده‌اند. از طرفی گردشگران بطور میانگین تقریباً ۴ شب اقامت شبانه در نوشهر داشته‌اند. از طرفی ۷۵ درصد گردشگران در ساحل سیترای نوشهر در فعالیتهای عام المنفعه شرکت دارند، ولی فقط ۱۵/۵ درصد آن‌ها در

سازمان‌های مردم نهاد محیط زیستی عضو هستند و ۷۴ درصد آنان روش فعلی درآمدزایی در سواحل نوشهر و پرداخت هزینه‌های گردشگری به روش فعلی را مناسب نمی‌دانند. مهم‌ترین مقصد تفریحی گردشگران در سفر به استان مازندران، سواحل دریا با ۶۰ درصد علاقه و مهم‌ترین هدف آنان از سفر به نوشهر با ۷۶ درصد سفر تفریحی نسبت به اهدافی مانند درمانی و زیارتی و دیدار اقوام بوده است. گردشگران از نظر شاخص نگرش محیط زیستی که ساخته شده از چهار متغیر شامل مطالعه مطالب محیط زیستی، مشاهده فیلم‌های محیط زیستی، علاقه به مناظر طبیعی و میزان استفاده از محصولات سازگار با محیط زیست می‌باشد، نگرش مثبتی دارند، بطوری که میانگین نمره ۳/۹۶ از ۵ را بدست آوردند.

در ادامه در جدول ۳ نتایج رگرسیون لاجیت شرطی به همراه اثر نهایی هر یک از ویژگی‌های گردشگری سواحل نوشهر آورده شده است. در این مطالعه جهت برآورد آزمون انتخاب، به دلیل این‌که تأثیر ویژگی‌های ساحل را بر تمایل به پرداخت و مطلوبیت نهایی افراد سنجیده شود، از مدل رگرسیونی لاجیت شرطی استفاده شد و نتایج این برآورد در جدول ۶ آورده شده است. با توجه به اطلاعات جدول ۶ آماره LR برابر با ۲۱۷/۵۴ شده است که نشان‌دهنده آن است که رگرسیون لاجیت شرطی در سطح یک درصد معنی‌دار شده است. مقدار بالای آماره لگاریتم درست‌نمایی^۱ نشان‌دهنده تصریح درست مدل برآورد شده است. همچنین، مقدار ضریب خوبی برازش کاذب و R^2 مک‌فادن برابر با ۰/۲۴ و R^2 Maximum Likelihood برابر با ۰/۴۲ شده است که مقدار پایین این آماره‌ها در مدل‌های گسسته مانند لاجیت شرطی عادیست. از میان ویژگی‌ها، ویژگی چشم انداز ساحل و دریا، امکانات بهداشتی و رفاهی، ایمنی و امنیت ساحل و هزینه روزانه گردشگری در سطح ۱ درصد معنی‌دار شده‌اند. اما ویژگی‌های اشتغال افراد متخصص و امکانات تفریحی و خدماتی از نظر آماری معنی‌دار نشده‌اند. از آنجاکه در مدل‌های لاجیت شرطی ضرایب قابل تفسیر نیست در ادامه به تفسیر علامت ضرایب و اثرات نهایی پرداخته می‌شود.

علامت ویژگی چشم انداز ساحل و دریای نوشهر تأثیر مثبت و معنی‌داری بر مطلوبیت نهایی یا تمایل به پرداخت گردشگران جهت استفاده تفریحی از سواحل نوشهر دارد. به عبارتی با افزایش و بهبود وضعیت چشم انداز ساحل سیترای نوشهر، تمایل به پرداخت افراد برای ورود و تفریح در ساحل افزایش می‌یابد. بر اساس اثر نهایی این ویژگی، با ثابت ماندن سایر شرایط و یک واحد بهبود در چشم انداز ساحل نوشهر، ۰/۰۷۵ واحد مطلوبیت نهایی افراد یا تمایل به پرداخت آنان برای تفریح در ساحل نوشهر افزایش می‌یابد. علامت ویژگی ایمنی و امنیت ساحل و دریا ساحل نوشهر نیز مثبت و معنی‌دار است، یعنی با بهبود ایمنی و امنیت ساحل و دریای ساحل نوشهر مطلوبیت نهایی افراد یا به عبارتی تمایل به پرداختشان برای تفریح در ساحل افزایش می‌یابد. بر اساس اثر نهایی این ویژگی، با ثابت ماندن سایر شرایط و یک واحد بهبود در ایمنی و امنیت ساحل نوشهر، ۰/۱۷۰ واحد مطلوبیت نهایی افراد برای تفریح در ساحل نوشهر افزایش می‌یابد. علامت ویژگی امکانات بهداشتی و رفاهی ساحل نوشهر نیز مثبت و معنی‌دار است، یعنی با بهبود امکانات بهداشتی و

1. Log-likelihood

رفاهی ساحل نوشهر مطلوبیت نهایی افراد یا به عبارتی تمایل به پرداختشان برای تفریح در ساحل افزایش می‌یابد. بر اساس اثر نهایی این ویژگی، با ثابت ماندن سایر شرایط و یک واحد بهبود در امکانات بهداشتی و رفاهی ساحل نوشهر، ۰/۰۸۰ واحد مطلوبیت نهایی افراد برای تفریح در ساحل نوشهر افزایش می‌یابد.

ویژگی‌های امکانات خدماتی-تفریحی و اشتغال افراد متخصص گردشگری به ترتیب اثر منفی و مثبت بر تمایل به پرداخت گردشگران ساحل سیتراي نوشهر دارد، اما این متغیرها از نظر آماری معنی‌دار نشده‌اند. بنابراین از تفسیر آن‌ها صرف نظر می‌شود. در نهایت علامت ویژگی قیمت یا هزینه روزانه گردشگری خانوار در سطح یک درصد تأثیر منفی بر مطلوبیت نهایی یا تمایل به پرداخت افراد دارد. به عبارتی با افزایش هزینه برای تفریح، مطلوبیت نهایی افراد کاهش خواهد یافت که این نتایج با تئوری تقاضا سازگار است. با یک واحد (۱۰ هزار ریال) افزایش هزینه روزانه گردشگری در ساحل نوشهر و ثابت ماندن سایر شرایط، مطلوبیت نهایی گردشگران به اندازه ۰/۰۰۰۰۱۴ واحد کاهش می‌یابد.

جدول ۳. نتایج برآورد مدل رگرسیونی لاجیت شرطی برای روش آزمون انتخاب سواحل نوشهر

ویژگی	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معنی‌داری	اثر نهایی
چشم انداز ساحل	۰/۴۷۳***	۰/۱۴۶	۳/۲۳	۰/۰۰۱	۰/۰۷۵
ایمنی و امنیت ساحل و دریا	۱/۰۲***	۰/۱۴۰	۷/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۱۷۰
امکانات بهداشتی و رفاهی	۰/۵۹۷***	۰/۱۲۱	۴/۹۳	۰/۰۰۰	۰/۰۸۰
اشتغال افراد متخصص گردشگری با رفتار مناسب	۰/۱۴۳	۰/۲۰۳	۰/۷۱	۰/۴۸۰	۰/۰۲۹
امکانات خدماتی و تفریحی	-۰/۰۳۶	۰/۱۶۲	-۰/۲۲	۰/۸۲۴	-۰/۰۰۷
هزینه‌ی روزانه گردشگری برای هر نفر	۰/۰۰۰۰۷***	۰/۰۰۰۰۲	-۳/۱۱	۰/۰۰۲	-۰/۰۰۰۰۱۴
ثابت ASC	-۰/۳۸۲	۰/۵۴۰	-۰/۷۱	۰/۴۷۹	-۰/۰۷۹
LR(γ): ۲۱۷/۵۴ Prob > LR: ۰/۰۰۰ Pseudo R ² : ۰/۲۴ Maximum Likelihood R ² : ۰/۴۲ McFadden's R2: ۰/۲۴ N= ۳۸۶۴					

مأخذ: یافته‌های تحقیق *، ** و *** به ترتیب معنی‌داری در سطح ۱۰، ۵ و ۱ درصد

جهت راستی‌آزمایی مدل رگرسیونی لاجیت شرطی، آزمون استقلال بین گزینه‌های نامرتب به کمک آماره هاسمن-مک‌فادن انجام شده که نتایج آن در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴. نتیجه آزمون هاسمن - مک فادن برای بررسی آزمون IIa

نوشهر X^2	رامسر X^2	گزینه اول
-۰/۱۶	-۰/۱۱	
-۳/۱۲	-۵/۳۶	گزینه دوم
-۱۱/۰۲	-۲۴/۶۰	گزینه سوم

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به مقدار آماره کای دو در جدول ۴، مشاهده می‌شود که این مقدار برای هر سه گزینه موجود در مجموعه‌های انتخاب منفی شده است، این نتیجه مؤید آن است که فرضیه H_1 رد و فرضیه H_0 مبنی بر عدم رابطه سیستماتیک یا استقلال بین گزینه‌های طراحی شده در مجموعه‌های انتخاب را نمی‌توان رد کرد. بنابراین مدل رگرسیونی لاجیت شرطی، مناسب‌ترین الگو برای بررسی ویژگی‌ها بر تمایل به پرداخت افراد برای تفریح در ساحل هر دو منطقه مورد مطالعه مورد تأیید می‌باشد. منفی شدن این آماره غیرمعمول برای آزمون هاسمن نیست، به ویژه هنگامی که نمونه نسبتاً کوچک است، به عبارتی تعداد فراوانی انتخاب هر گزینه کوچک است (هاسمن، ۱۹۸۴).

در ادامه نتایج الگوی رگرسیونی لاجیت شرطی حاصل از روش آزمون انتخاب در جدول ۵ همراه اثر نهایی هر یک از ویژگی‌ها برای سواحل رامسر آورده شده است. با توجه به اطلاعات جدول ۵، آماره LR برابر با ۱۷۹/۷۶ شده است که نشان‌دهنده آن است که رگرسیون لاجیت شرطی در سطح یک درصد معنی‌دار شده است. مقدار بالای آماره لگاریتم درست‌نمایی نشان‌دهنده تصریح درست مدل برآورد شده است. همچنین، مقدار ضریب خوبی برازش کاذب برابر با ۰/۱۲ و R^2 مک‌فادن برابر با ۰/۱۲ و Maximum Likelihood R^2 برابر با ۰/۲۴ شده است که مقدار پایین این آماره‌ها در مدل‌های گسسته مانند لاجیت شرطی عادیست. از میان ویژگی‌ها، ویژگی چشم انداز ساحل و دریا، امکانات بهداشتی و رفاهی، امکانات خدماتی و تفریحی و هزینه روزانه گردشگری به ترتیب در سطح ۵ درصد، ۱ درصد، ۱۰ درصد و ۱ درصد معنی‌دار شده‌اند. از آنجاکه اثرات این متغیرها در مدل نوشهر شرح داده شد در اینجا جهت خلاصه نویسی از شرح ضرایب رامسر صرف نظر می‌شود.

جدول ۵. نتایج برآورد مدل رگرسیونی لاجیت شرطی به روش آزمون انتخاب سواحل رامسر^۱

ویژگی	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معنی‌داری	اثر نهایی
چشم انداز ساحل و دریا	۰/۲۱۴**	۰/۱۰۴	۲/۰۶	۰/۰۳۹	۰/۰۵۰
ایمنی و امنیت ساحل و دریا	۰/۰۲۱	۰/۰۹۱	۰/۲۳	۰/۸۱۷	۰/۰۰۴
امکانات بهداشتی و رفاهی	۰/۴۳۲***	۰/۰۸۸	۴/۹۱	۰/۰۰۰	۰/۱۰۱

۱- از آنجاکه اثرات این متغیرها در مدل نوشهر شرح داده شد، در اینجا جهت خلاصه نویسی از شرح ضرایب مدل ساحل رامسر صرف نظر می‌شود.

۰/۰۲۷	۰/۳۴۰	۰/۹۵	۰/۱۳۴	۰/۱۱۶	اشتغال افراد متخصص گردشگری با رفتار مناسب
۰/۰۵۳	۰/۰۸۲	۱/۷۴	۰/۰۰۰۰۵	۰/۲۲۹*	امکانات خدماتی و تفریحی
-۰/۰۰۰۰۰۴۵	۰/۰۰۷	-۲/۶۹	۰/۰۰۰۰۰۷	-۰/۰۰۰۰۱***	متوسط هزینه‌ی روزانه گردشگری برای هر خانوار
LR(۶): ۱۷۹/۷۶		Prob > LR: ۰/۰۰۰		Pseudo R ² = ۰/۱۲	
Maximum Likelihood R ² : ۰/۲۴		McFadden's R2: ۰/۱۲		N=۱۹۲۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق *، ** و *** به ترتیب معنی‌داری در سطح ۱۰، ۵ و ۱ درصد همان‌طور که در بخش روش پژوهش بیان شد، اهمیت برآورد تأثیر متغیرهای توضیحی بر مطلوبیت نهایی افراد در مدل انتخاب، برآورد تمایل به پرداخت افراد برای هر یک از ویژگی‌های معنی‌دار است. از آنجا که ضرایب به خودی خود تفسیر شده‌اند، برای مقایسه‌ی مقادیر ضرایب از قیمت‌های ضمنی استفاده شده و نرخ نهایی جانشینی بین ویژگی‌های چشم انداز ساحل، امکانات خدماتی- تفریحی، امکانات بهداشتی- رفاهی محاسبه شده است. این مقادیر در جدول ۶ گزارش شده است.

جدول ۶. ارزش ضمنی هر یک از ویژگی‌های گردشگری ساحلی و دریایی

ویژگی	تمایل به پرداخت (ریال) رامسر	تمایل به پرداخت (ریال) نوشهر
چشم انداز ساحل و دریا	۲۱۴,۰۰۰	۶۷,۵۷۱
ایمنی و امنیت ساحل و دریا	۲۱,۰۰۰ ^{na}	۱۴۰,۳۲۸
امکانات بهداشتی و رفاهی	۴۳۲,۰۰۰	۸۵,۲۸۵
اشتغال افراد متخصص گردشگری با رفتار مناسب	۱۱۶,۰۰۰ ^{na}	۲۰,۴۲۸ ^{na}
امکانات خدماتی و تفریحی	۲۲۹,۰۰۰	-۵,۱۴۲ ^{na}

مأخذ: یافته‌های تحقیق na: بی معنی از نظر آماری

با توجه به اطلاعات جدول ۶، افراد نمونه مورد بررسی بیشترین قیمت ضمنی یا تمایل به پرداخت را برای بهبود امکانات بهداشتی- رفاهی در حدود ۴۳۲,۰۰۰ ریال دارند. بعد از آن برای بهبود امکانات خدماتی- تفریحی حاضر هستند ۲۲۹,۰۰۰ ریال پرداخت نمایند. همچنین تمایل به پرداخت گردشگران برای بهبود چشم انداز ساحل رامسر به ازای هر روز-خانوار ۲۱۴,۰۰۰ ریال می‌باشد. تمایل به پرداخت یا ارزش ضمنی ویژگی‌های اشتغال افراد متخصص و ایمنی و امنیت ساحل به ترتیب ۱۱۶,۰۰۰ و ۲۱,۰۰۰ هزار ریال محاسبه شده است ولی این دو ویژگی دارای اثر معنی‌دار آر نظر آماری نیستند. با این حساب هر کدام از خانوارها حاضر هستند در مجموع به طور میانگین نزدیک به ۸۷۵,۰۰۰ ریال برای استفاده و بهبود امکانات ساحل رامسر پرداخت نمایند. همچنین از آنجا که تعداد نمونه مورد بررسی ۱۹۱۷ مشاهده هستند، ارزش تفریحی ساحل رامسر برای افراد در نمونه مورد بررسی، ۱,۶۷۷,۳۷۵,۰۰۰ ریال محاسبه می‌شود.

از طرفی با توجه به اطلاعات جدول ۶، افراد نمونه مورد بررسی بیشترین قیمت ضمنی یا تمایل به پرداخت را برای بهبود ایمنی و امنیت ساحل و دریای ساحل سیتراي نوشهر در حدود ۱۴۰,۳۲۸ ریال دارند. به این معنی که با ثابت ماندن سایر شرایط، با افزایش و بهبود معیارهای ایمنی و امنیت ساحل شامل ایمنی شنا در آب و وجود نجات غریق، تردد وسایل موتوری (موتور سیکلت، اتومبیل، جت اسکی و قایق موتوری) در ساحل و دریا، ازدحام و شلوغی و آلودگی صوتی، امنیت انتظامی و رعایت الزامات قانونی، اخلاقی و فرهنگی ساحل و دریای سیتراي نوشهر، از وضعیت فعلی به سطوح مطلوب و عالی، تمایل نهایی پرداخت گردشگران افزایش می‌یابد. بعد از آن برای بهبود امکانات بهداشتی- رفاهی حاضر هستند ۸۵,۲۸۵ ریال پرداخت نمایند. همچنین تمایل به پرداخت گردشگران برای بهبود چشم انداز ساحل نوشهر به ازای هر روز ۶۷,۵۷۱ ریال می‌باشد. تمایل به پرداخت یا ارزش ضمنی ویژگی‌های اشتغال افراد متخصص و امکانات خدماتی-تفریحی ساحل به ترتیب ۲۰,۴۲۸ و ۵,۱۴۲- ریال محاسبه شده است، ولی این دو ویژگی دارای اثر معنی‌دار از نظر آماری نیستند. با این حساب هر کدام از گردشگران حاضر هستند در مجموع به طور میانگین نزدیک به ۲۹۳,۱۸۴ ریال برای استفاده و بهبود امکانات گردشگری ساحل نوشهر پرداخت نمایند. همچنین از آنجا که تعداد نمونه مورد بررسی ۱۲۸۸ مشاهده هستند، ارزش تفریحی روزانه ساحل نوشهر برای افراد در نمونه مورد بررسی، ۳۷۷,۹۱۴,۱۷۶ ریال محاسبه می‌شود.

با توجه به انتخاب‌هایی که افراد انجام داده‌اند، قیمت‌های ضمنی و تغییر در سطوح ویژگی‌ها از یک سیاست فرضی به سیاست فرضی دیگر، می‌توان مقادیر رفاه اقتصادی در یک سیاست فرضی را محاسبه کرد. نحوه محاسبه اختلاف بحرانی هیکس یا مازاد جبرانی، در بخش روش پژوهش شرح داده شد. با حذف گزینه‌ی وضعیت کنونی (گزینه سوم هر کارت) که در بین گزینه‌های انتخابی در ۸ مجموعه انتخاب، ثابت است و حذف سطوح تکراری، ۳ سناریوی برتر انتخاب و ارائه شد، که در جدول ۷ آورده شده است.

جدول ۷. الگوی گردشگری و محاسبه رفاه برای ۵ سناریوی پیشنهادی

ویژگی‌ها	سناریو ۱ نوشهر	سناریو ۱ رامسر	سناریو ۲ نوشهر	سناریو ۲ رامسر	سناریو ۳ نوشهر	سناریو ۳ رامسر
چشم انداز ساحل و دریا	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۲۵٪ بهتر	۲۵٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر
ایمنی و امنیت ساحل و دریا	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	na
امکانات بهداشتی و رفاهی	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۵۰٪ بهتر	۲۵٪ بهتر
اشتغال افراد متخصص گردشگری	na	na	na	na	۲۵٪ بهتر	na
امکانات خدماتی و تفریحی	na	۵۰٪ بهتر	na	۵۰٪ بهتر	na	۵۰٪ بهتر
هزینه گردشگری (ریال)	۳۷۸,۵۰۰	۹۲۵,۰۰۰	۳۲۴,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	na	۸۰۰,۰۰۰
تغییرات رفاه	۵۰۱,۰۵۲	۱,۷۰۰,۰۰۰	۴۸۷,۹۸۱	۱,۶۱۱,۰۰۰	۳۲۴,۰۰۰	۱,۳۹۳,۰۰۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق na به دلیل معنی‌دار نشدن، تغییرات این ویژگی، در نظر گرفته نشد و محاسبه نگردید.

در جدول ۷، مقدار تغییر در رفاه در اثر تغییر بین وضعیت کنونی و اعمال هر یک از سیاست‌ها، نشان داده شده است. بالاترین مقدار رفاه در سیاست فرضی یا سناریوی شماره ۱ رامسر ایجاد شده است. این سناریو ۵۰ درصد بهبود در ویژگی‌های چشم اندازی، بهداشتی-رفاهی و خدماتی-تفریحی را به ازای ۹۲۵,۰۰۰ ریال هزینه، پیشنهاد می‌دهد. سناریو شماره ۱ نوشهر نیز بیشترین رفاه را برای بازدیدکنندگان این ساحل فراهم می‌کند.

نتیجه‌گیری

گردشگری به عنوان یک محصول اقتصادی منابع طبیعی و محیط زیست بسیار مورد توجه اقتصادهای توسعه یافته و رو به رشد قرار دارد. از آنجا که ایران در زمینه برخورداری از سواحل و دریا دارای مزیت است، تعریف، طراحی و ارائه الگویی بومی برای فعال کردن این پتانسیل در سواحل شمال کشور برای کمک به اقتصاد محلی، منطقه‌ای و ملی مثمر ثمر خواهد بود. بدین جهت در این مطالعه به کمک جدیدترین روش‌های ارزش‌گذاری اقتصادی منابع طبیعی، ارزش یا اولویت ویژگی‌های گردشگری سواحل و دریای رامسر به عنوان نمونه‌ای از سواحل شمال ایران، از نظر گردشگران سنجیده شد. نتایج این پژوهش با نتایج مطالعات کرسی و همکاران (۲۰۱۵)، بیردیر و همکاران (۲۰۱۳) تا حد زیادی مطابقت دارد با این تفاوت که در مطالعه حاضر در نهایت الگوی گردشگری ساحلی و دریایی بر اساس ترجیحات گردشگران پیشنهاد گردید. بدین طریق که به روش آزمون انتخاب، براساس ترجیحات (انتخاب) گردشگران، الگوی گردشگری (سناریوها) پیشنهاد گردید که برای گردشگران رفاه ایجاد کرده و از طرفی به دلیل اینکه گردشگران حاضرند برای هر کدام از سناریوهای ارائه شده هزینه بیشتری پرداخت نمایند، برای سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران حوزه گردشگری جذاب نیز هستند. در ادامه با توجه به نتایج حاصل شده در این پژوهش، پیشنهادات کاربردی جهت بهبود وضعیت گردشگری ساحلی و دریایی جذب گردشگر و ایجاد اشتغال و درآمدزایی ارائه می‌شود.

در بین ویژگی‌های گردشگری، امکانات بهداشتی و رفاهی سواحل و دریای رامسر نظیر تعداد سطل زباله موجود در ساحل، امکانات دوش آب استحمام و توالت، مکان اقامت و استراحت موقت و دائم، سایبان و آلاچیق در ساحل، امکانات برای افراد معلول برای گردشگران بیشترین ارزش یا مطلوبیت نهایی را ایجاد می‌کند. بنابراین بهبود این امکانات تا سطح ۵۰ درصد نسبت به وضعیت موجود تأثیر بسزایی در ایجاد رضایت در گردشگران دارد.

ویژگی‌های خدماتی و تفریحی مانند پارکینگ ساحلی، اماکن و جشنواره‌های مذهبی و فرهنگی، خدمات امدادی و درمانی و اینترنت، و امکانات تفریحات ساحلی و دریایی (جت اسکی، قایق و اتوبوس دریایی، اسکله تفریحی، فوتبال و والیبال ساحلی، پاراسایلینگ و ...)، دومین متغیر تاثیرگذار می‌باشد و پس از آن چشم انداز ساحل و دریای رامسر قرار دارد. بهبود این دو ویژگی نیز تا سطح ۵۰ و حتی ۲۵ درصد نسبت به وضعیت فعلی، مطلوبیت نهایی بسزا و تاثیرگذاری را در گردشگران ایجاد خواهد کرد.

با توجه به اینکه هر خانوار حاضر است برای بهبود مجموع هر یک از ویژگی‌ها نزدیک به ۸۷۵,۰۰۰ ریال به ازای یک روز تفریح در ساحل رامسر هزینه کند، نشان می‌دهد اگر شرایط بهبود پیدا کند، تمایل به پرداخت گردشگران بیشتر

می‌شود که این امر، سرمایه‌گذاری‌های لازم را جهت بهبود شرایط گردشگری سواحل رامسر را شفاف‌تر کرده و دیدی روشن‌تر در ارتباط با درآمدزا بودن هزینه بیشتر را می‌دهد.

در نهایت سناریوی شماره ۱ به عنوان الگوی برتر گردشگری ساحلی و دریایی برای هر دو منطقه به دلیل اینکه بیشترین تغییر رفاه را در گردشگران ایجاد می‌کند، پیشنهاد می‌شود. در این الگو چشم انداز ساحل و دریا با ۲۵ درصد، امکانات بهداشتی و رفاهی با ۵۰ درصد و امکانات خدماتی و تفریحی نیز با ۵۰ درصد بهبود نسبت به وضعیت فعلی پیشنهاد می‌شود. در این سناریو، هزینه‌های گردشگری به اندازه ۲۰ درصد نسبت به میانگین وضعیت فعلی افزایش خواهد داشت یعنی از ۶۶۰ هزار ریال به ۸۰۰ هزار ریال به ازای یک روز برای هر خانوار افزایش می‌یابد. این در حالی است که در محاسبات این پژوهش مجموع تمایل به پرداخت خانوارها ۸۷۵ هزار ریال بدست آمد که ۷۵ هزار ریال بیشتر از سطح هزینه تعیین شده در سناریوی پیشنهادی شماره ۴ است. این تفاوت قیمت را می‌توان با سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی اصولی در جهت بهبود ویژگی‌ها و امکانات گردشگری و بکارگیری مستقیم و غیرمستقیم نیروی کار جدید و متخصص بهره گرفت.

منابع

- اصغری اختر، رضوی، سیدمحمدحسین، عظیمی، دلارستانی عادل. (۱۳۹۸). بررسی میزان رضایتمندی گردشگران ساحلی از کیفیت خدمات تفریحی-ورزشی در نوار ساحلی دریای مازندران. پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۱۵ (۲۹)؛ ۱۷۳-۱۹۴.
- بحرینی، زینب. نادری، نادر. (۱۳۹۹). طراحی مدل فرآیندی کارآفرینی در حوزه گردشگری ساحلی استان بوشهر با استفاده از رویکرد تئوری بنیانی، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۵ (۵۲)، ۱۴۱-۱۷۶.
- پوراحمد، الف. فردوسی، س. شاه محمدی، ح. (۱۳۹۵). بررسی شاخص‌های گردشگری دریایی در استان‌های ساحلی ایران. ۷، ۲۰، ۷۸، ۵۵-۶.
- حیدرزاده، ک. چمنی، ف. فرمیپنی فراهانی، الف. و حیدری، س. (۱۳۸۵). «گزارش بررسی گردشگری دریایی در ایران». سازمان توسعه تجارت ایران. دفتر بررسی بازار کالا و خدمات. ۱۱، ۴۸-۱۶.
- خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا). (۱۳۹۴). <http://www8.irna.ir/fa/News/81553799>.
- راسخی، س. کریمی، س. حامدی، م. (۱۳۹۱). «اندازه‌گیری و عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت گردشگران ساحلی با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط: یک مطالعه‌ی موردی برای سواحل دریای خزر». مجله‌ی برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری ۱. ۲. ۱۳-۳۲.
- سازمان بنادر و دریانوردی جمهوری اسلامی ایران. آمار و اطلاعات، (۱۳۹۵).

سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ایران، آمار و اطلاعات. سال‌های مختلف.
 سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران، مجمع تشخیص مصلحت نظام، (۱۳۸۲).
 غلامی، سارا. صدرالدین متولی، محمد. نظری فرد و نبی، عباس. (۱۳۹۰). «ارائه الگوی بهینه در صنعت گردشگری در شهرهای ساحلی مازندران (مطالعه موردی: شهرستان چالوس) بر اساس مدل SWOT». نخستین همایش ملی آرمان شهر ایران، نور، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور. ۱۶-۱۰-۲۳.
 کمائی زاده، یعقوب، رضایی، محمدرضا. (۱۳۹۴). «تعیین استراتژی بهینه برای توسعه گردشگری دریایی با استفاده از رهیافت تلفیقی SWOT-ANP (مطالعه موردی: جزیره کیش)». فضای جغرافیایی. ۱۱۵. ۵۱. ۱۹-۴۳.
 کامان. مایکل، استاگل، زیگرید. (۱۳۸۹). مقدمه‌ای بر اقتصاد بوم شناختی، ترجمه اسماعیل صالحی، علی حبیبی و فرزاد پور اصغر سنگاچین. چاپ اول. دانشگاه تهران.
 مافی، عزت الله. جوانبخت قهفرخی، زهره. (۱۳۹۰). «تحلیل راهبردهای توسعه گردشگری با استفاده از مدل SWOT (با تاکید بر جزیره قشم)». سیاسی-اقتصادی. ۲۸۴. ۲۴۹-۲۴۰.
 مرکز آمار ایران. طرح ملی آمارگیری گردشگری. (۱۳۹۶).
 مؤمنی دهقی، کوروش. و داوده، حدیث. (۱۳۹۲). «ارائه الگوی تأثیر ادراک گردشگران بر توسعه گردشگری نواحی ساحلی رودخانه کارون». اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار، تهران، انجمن محیط زیست کومش، دانشگاه صنعت هوایی. ۱۸. ۱۱۲-۱۲۵.

- Beharry-Borg, N. Scarpa, R. (2010). Valuing quality changes in Caribbean coastal waters for heterogeneous beach visitors. *Ecological Economics*, 69: 1124-1139.
- Bennett, J., and Adamowicz, V. (2001). *Some Fundamentals of Environmental Choice Modelling*. J. Bennett and R. Blamey (ed.), Edward Elgar, United States.
- Birdir, S. Ünal, Ö. Birdir, Kemal. T. Williams d, A. (2013) Willingness to pay as an economic instrument for coastal tourism management: Cases from Mersin, Turkey. *Tourism Management*, 36: 279-283.
- Brau, R. (2008). Demand-driven sustainable tourism? A choice modelling analysis. *Tourism Economics*, 14 (4) 691-708.
- Giorgio A, Jose BAH, Hernando SM, Andres VDD, Lucia LDO. (2018). Coastal Tourism Importance and Beach Users' Preferences: The "Big Fives" Criteria and Related Management Aspects. *J Tourism Hospit* 7: 347.
- Greene, W and Hensher, D. (2002). A Latent Class Model for Discrete Choice Analysis: Contrasts with Mixed Logit. Established under the Australian Research Council's Key Centre Program.
- Hanley, N. Wiktor A. Wright, R.E. (2005). Price vector effects in choice experiments: an empirical test. *Resour. Energy Econ*, 27(3), 227-234.
- Hausman, J. A., and D. L. McFadden. (1984). Specification tests for the multinomial logit model. *Econometrica*, 52:1219-1240.

- Hensher, D.A., Rose, J.M., Greene, W.H., (2005). *Applied Choice Analysis: A Primer*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hess, S., Rose, J.M., (2009). Allowing intra-respondent variations in coefficients estimated on repeated choice data. *Transp. Res.* 43, 708–719.
- Louviere, J.J., Hensher, D.A., Swait, J.D., (2000). *Stated Choice Methods. Analysis and Application*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Luisetti, T. Turner, R Kerry. J. Bateman, I. Morse-Jones, S. Adams, C. Fonseca, L. (2011). Coastal and marine ecosystem services valuation for policy and management: Managed realignment case studies in England. *Ocean & Coastal Management*, 54: 212-224.
- McFadden, D. (1973). Conditional logit analysis of qualitative choice behavior.
- McFadden, D. (1981). *Econometric Models of Probabilistic Choice*, "Structural Analysis of Discrete Data.
- Pagiola, S., Arcenas, A., Platais, G., (2005), "Can payments for environmental services help reduce poverty? An exploration of the issues and the evidence to date from Latin America". *World Dev.* 33, 237–253.
- Penn, J M. (2013). *Valuation of Recreational Beach Quality and Water Quality Management Strategies in Oahu. Theses and Dissertations--Agricultural Economics. Paper 19.* http://uknowledge.uky.edu/agecon_etds/19.
- Ramdas, M. Mohamed, M. (2014). Impacts of tourism on environmental attributes, environmental literacy and willingness to pay: A conceptual and theoretical review. 5th Asia Euro Conference 2014. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 144. 378 – 391.
- Schuhmann, P. Bass, B, Casey, J and Gill T D. (2016). Visitor preferences and willingness to pay for coastal attributes in Barbados. *Journal of Ocean & Coastal Management*. 134, 240–250.
- UNEP. (2008), "Payment for Ecosystem Services: Getting Started, the Katoomba group press", 64.
- WTTC, (2018) *Travel and Tourism Economic Impact 2015: World*. World Travel and Tourism Council, London, UK.
- Wunder, S., (2007), "The Efficiency of Payments for Environmental Services in Tropical Conservation", *Conservation Biology*. 21 (1): 48–58.
- Zhang, Wendong and Sohngen, Brent L., "Heterogeneous Preferences for Water Quality Attributes: A Discrete Choice Experiment of Lake Erie Recreational Anglers". (2017). *CARD Working Papers*. 590. https://lib.dr.iastate.edu/card_workingpapers/590.